

Stockholm 2021-04-30

Remissyttrande över Hästnäringens finansiering på den omreglerade spelmarknaden, SOU 2020:64, diarienummer Fi2021/00299

Svensk Travsport (ST) och Svensk Galopp (SG) inkommer härmed med yttrande över förslagen i delbetänkandet av Spelmarknadsutredningen Hästnäringens finansiering på den omreglerade spelmarknaden, SOU 2020:64.

Sammanfattning

Dessa synpunkter utvecklas och beskrivs djupare i yttrandet. ST och SG anser att:

- Betänkandet utgör ett undermåligt underlag för beslut om hästnäringens finansiering och marknadsavgift på den omreglerade spelmarknaden.
- Regeringen snarast tillsätter en snabbutredning som lämnar förslag på en långsiktigt fungerande modell genom marknadsavgift.
- Utredaren bortser från att ett av de främsta målen med licensmarknaden är att skapa gemensamma och långsiktiga spelregler samt öppna för konkurrensneutralitet mellan aktörerna, vilket en marknadsavgift gör. Nu upprätthålls olika villkor.
- Det är anmärkningsvärt att utredaren väljer en verklighetsfrämmande och låg nivå (4 procent på nettospelintäkterna) i beräkningen av intäkter från marknadsavgift. Därmed faller en väsentlig del av beslutsunderlaget platt till marken.
- Utredaren med ett otillräckligt underlag avfärdar marknadsavgift. Att ATG efter ett år med licensmarknad fortsatt har en dominant ställning inom hästspel förvånar ingen och kan inte ligga till grund för ett långsiktigt beslut.
- I en utredning om en närings finansiering ska intäkter och kostnader redovisas. Utredaren avstår helt att utreda hästägarnas och aktivas ekonomi, sporternas volym och utvecklingstrender. Att utan att beakta utvecklingen och dess orsaker hävda att den finansiella situationen är mycket god ger en missvisande bild.
- Utredningen framstår som tendensiös med fokus på att ensidigt betona svårigheter och utesluta möjligheter med marknadsavgift.
- Utredaren bortser från ST:s och SG:s unika affärsmodell i nära symbios med spel och dess hundraåriga koppling till en omfattande näring. Parallellerna som görs med andra sporter är felaktiga.
- Utredaren inte presenterar förslag om HNS finansiering, vilket ingick i uppdraget. Detta innebär att frågan fortsatt saknar lösning. ST och SG ställer sig i övrigt bakom HNS yttrande och behovet av en skyndsam översyn och föreslår att staten snarast kallar ST och SG till överläggningar om ett nytt avtal.

1 Utredningens uppdrag och arbetet med delbetänkandet

ST och SG anser det viktigt att utredningens förslag ska säkerställa en konkurrensrättsligt hållbar lösning som är förenlig med den omreglerade spelmarknaden, men konstaterar att utredaren helt bortser från att ett av de främsta målen med licensmarknaden är att skapa gemensamma och långsiktiga spelregler samt öppna för konkurrensneutralitet mellan aktörerna.

Nuvarande lagstiftning möjliggör för spelbolag att dra nytta av ST:s och SG:s tävlingar utan att bidra till sporternas kostnader. Det strider mot målen och snedvrider konkurrensen eftersom aktörer som inte erlagger en avgift kan erbjuda bättre odds, det vill säga högre återbetalning till sina kunder. Utan marknadsavgift gynnas de spelbolag som avstår att ingå avtal med ST och/eller SG jämfört med de som slutit avtal.

2 Finansiering av hästsport och hästnäring

ST och SG vill framföra kritik mot att utredaren på flera ställen i betänkandet hävdar att ATG finansierar trav- och galoppsporten. Det är en felaktig beskrivning som behöver kompletteras och förtydligas. Det är framförallt hästägarna som finansierar sporterna, medan ATG:s överskott går till ST och SG som fördelar medel till prismedel, banor, tävlingskostnader, Kanal 75 och Hästnäringens Nationella Stiftelse (HNS) etc. Tidigare statliga utredningar (Ds Jo 1972:8, SOU 1991:7) och interna rapporter har beräknat att hästägarkollektivets kostnadstäckning ligger på cirka 30 procent. Det är en allmän uppfattning att hästägarnas kostnadstäckning genom prismedel (det vill säga spelintäkter) minskat under 2000-talet.

ST och SG anser att utredaren enbart och ensidigt beskriver ATG:s utveckling historiskt och under ett inledande år med licensmarknaden. Inte med ett ord berörs kostnadsutveckling eller andra trender inom näringen. ST och SG anser det finns anledning att erinra om och jämföra med den utmärkta utredningen Trav och galoppsport (Ds Jo 1972:8). Där redogörs inte enbart för spelintäkternas betydelse utan stor kraft läggs vid att djupgående utreda hästägarnas ekonomi, hästsportens utveckling och omfattning. Kostnadsökningar för hästägarna, banornas ekonomi, tränarnas situation och tillgången på hästar belyses också. Alla är viktiga delar inom begreppet hästnäring.

ST och SG menar att utredaren i avsnittet om trav- och galoppsportens förslag om en marknadsavgift bortser från flera delar av sporternas argumentation. Finansieringen av prismedel och banor etc. bygger på att ST och SG garanteras en rimlig del av spelomsättningen för att kunna överleva och utvecklas. Under spelmonopolet tilläts endast ett bolag arrangera spel på hästar och avkastningen till trav- och galoppsporterna var strikt reglerad. Med licensmarknaden är det fritt för alla licensierade aktörer att profitera på ST och SG. Genom en marknadsavgift skapas dels lika villkor för hästspelsbolagen, dels finansieras till en del kostnader som uppkommer i samband med tävlingar proportionerligt efter omsättningens storlek hos spelbolagen. I en marknadsavgift ingår tillgång till sportdata samt bild och ljud från tävlingarna. Lösningen är av gemensamt intresse för både ST/SG och spelbolagen och utgår från den symbiotiska totalisatormodell som framgångsrikt fungerat globalt i över hundra år.

ST och SG vill betona att i nästan alla framgångsrika hästkapplöpningsländer finns en tydlig affärsmodell genom kopplingen mellan sport och spel. Sveriges nuvarande spellagstiftning beaktar inte denna självklarhet och framstår i detta hänseende som helt unik i en internationell jämförelse. I länder med omfattande spel på hästar har spelmarknadsreglerna anpassats för att säkra finansieringen av tävlingskostnaderna och därmed även bidra till hästnäringen som helhet.

Gällande EU-kommissionens prövning avseende statsstödsreglerna kan tilläggas att kommissionen bedömt olika typer av avgifter vara förenliga med statsstödsreglerna i Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Finland och Danmark.

ST och SG uppfattar att utredaren fokuserar på svårigheter och torgför en övertydlig negativism mot förslaget om marknadsavgift. ST och SG är övertygade om att en fungerande modell förenlig med statsstödsreglerna hade kunnat presenterats precis som i andra länder som har en annan syn på hästnäringens betydelse och dess historiska koppling till intäkter från spel.

ST och SG delar inte utredarens uppfattning om hur storleken på en marknadsavgift ska beräknas. Utredaren hävdar att en avvägning av marknadsavgiftens nivå ska göras i förhållande mot punktskatten. Det är fel. Marknadsavgift är en ersättningsmodell med syfte att spelbolag gemensamt finansierar faktiska kostnader för att tävlingar ska kunna arrangeras. Att använda enbart en bedömning av hur högt punktskatten kan sättas är inte tillförlitligt eftersom det är just en uppskattning. Spel beskattas på många olika sätt i olika länder.

ST och SG menar att utredaren övervärderar risken för att kanaliseringen för spel på hästar i Sverige skulle hotas av en marknadsavgift. Risken måste bedömas vara mycket liten eftersom samtliga spelbolag ersätter sporterna proportionerligt och konkurrensneutralt.

ST och SG är direkt emot att utredaren grundar sina slutsatser enbart på det första året med en licensmarknad. Att ATG har en dominant ställning på hästspelsmarknaden efter 45-årigt monopol är inget att förundras över. Betänkandet pekar i ett antal internationella jämförelser på skillnader, men bortser från likheter med Sverige. ST och SG är övertygade om att en modell kan utformas som uppfyller villkoren i enlighet med statsstödsreglerna.

ST och SG är mycket kritiska till utredarens ställningstagande att spelbolagens nettospelsintäkter ska ligga till grund för en marknadsavgift. I både länder med spelmonopol eller licensmarknad beräknas den andel som ska betalas tillbaka till sporterna på bruttospelet. Det ligger även till grund för ST:s och SG:s förslag om marknadsavgift. Med en nettomodell riskerar ST:s och SG:s andel av spelbolagens intäkter bli mycket liten. Hela risken läggs på ST och SG eftersom spelbolagen styr intäkterna genom att de sätter priset på spelet. Därmed faller också syftet med marknadsavgift.

ST och SG förvånas över att utredaren utifrån osäkra uppgifter från bolagens nettospelsintäkter och efter endast ett år med licensmarknaden samt med hypotetiska resonemang om administrativa kostnader avfärdar behovet av marknadsavgift.

Det är särskilt anmärkningsvärt att utredaren i ett vidhängande räkneexempel använder en marknadsavgift på 4 procent av nettospelsintäkterna och vilka intäkter det skulle ge. Det är med bred marginal den minsta ersättning ST och SG överhuvudtaget sett föreslås. Med en sådan modell blir ersättningen nära nog noll. Som jämförelse kan nämnas att inom ett stort antal länder i EU ligger hästsportens andel av bruttospelet mellan 4 – 14 procent (Källa: European Horse Network, EHN).

Situationen på spelmarknaden kan snabbt ändras. Någon bedömning av övriga cirka 70 licensierade aktörers möjligheter till samarbeten med nya poolspel görs inte. Även om en ersättning från andra aktörer skulle vara betydligt lägre än ATG:s har den stor betydelse för ST:s och SG:s arbete att vända en långvarig negativ utvecklingstrend, vilken beskrivs i följande avsnitt.

3 Överväganden

ST och SG anser att för att få en rättvis bild av trav- och galoppsportens finansiering ska både intäkter och kostnader redovisas. Utredaren målar upp en mycket ljus bild av trav- och galoppsportens finansiella situation enbart utifrån ett ATG-perspektiv utan att beskriva sportens allmänna utveckling och kostnadsutveckling.

Trav- och galoppsporten har själv uppfört, driver och underhåller 37 anläggningar för tävling, träning och ungdomsverksamhet från Boden i norr till Malmö i söder. ST och SG vill till detta foga att vi i en historisk jämförelse med andra stora sporter har mycket små intäkter från immateriella rättigheter, publik, merchandise och sponsorer. Utredarens antagande att ST och SG genom licensmarknaden erhållit goda möjligheter att träffa avtal med nya spelaktörer är avsevärt överskattat, eftersom det är fritt att tjäna pengar på tävlingarna utan att ersätta arrangören.

Faktum är att mediarrättigheterna till trav- och galopptävlingar inte har ett värde ens i närheten av vad till exempel fotboll och ishockey kan hämta hem. Till detta styrks att EU slagit fast, just med anledning av att kunna göra undantag från statsstödsreglerna, att trav- och galoppsporten har unika förutsättningar i förhållande till andra sporter vilket motiverar särskilda lösningar.

Vidare är trav- och galoppsporterna inte berättigade till statliga eller kommunala bidrag som andra sporter. Till stor del bekostas den egna högskoleutbildningen samt tre riksanläggningar (Flyinge, Strömsholm och Wängen) och hästforskning till hela hästnäringens fromma (HNS). Det tydliggör trav- och galoppsportens unika plattform där vi lever under helt andra ekonomiska förutsättningar än övrig sport. Det är viktigt att staten inser att nuvarande modell måste försvaras och förädlas vidare genom att införa en marknadsavgift och att inte koppla bort någon del från helheten. Det riskerar få negativa följder för hela hästnäringen. Ett nej till marknadsavgift innebär ett stort ansvar för staten att definiera hur hästnäringens ska finansieras i framtiden.

Under 2000-talet kan ST konstatera att travsportens volym minskat mycket, prismetlen inte följt kostnadsutvecklingen och att arenorna blivit allt mer obsoleta. Flertalet banor motsvarar inte de krav som publiken ställer på en modern sportarena. Antalet hästar i träning har minskat från 24 000 till 16 000 och antalet licenser från 8 500 till något fler än 4000. Uppfödningen av svenska travhästar har under samma period minskat från 5 600 till 3 300 per år.

På galoppsidan är trenden densamma att galoppsportens volym minskat, samt att prismetlen inte följt kostnadsutvecklingen. Uppfödningen av Svenska fullblodshästar har minskat från toppnivån på 441 födda föl under 2000-talet till 177 föl födda 2020. Antalet hästar i träning har minskat från 1 450 till idag cirka 850 hästar. Antalet av licenser har minskat från 380 till idag 229 aktiva licenser.

Det finns flera förklaringar till de omfattande och oroande volymminskningarna, men självklart är sporternas ekonomiska situation och försämrade möjligheter att finansiera hästägande av stor betydelse till de negativa utvecklingstrenderna. ST och SG är kritiska till att utredaren utan att ha beaktat utvecklingen och dess orsaker hävdar att den finansiella situationen är mycket god!

ST och SG delar inte utredarens slutsats att ATG har en monopolsituation avseende poolspel. Utredaren har inte beaktat licensmarknadens möjligheter på en allt mer global spelmarknad. Aktörer behöver inte bygga upp egna poolspel utan det finns gott om möjligheter att genom samarbeten sälja spel på framgångsrika utländska poolspel på hästar. Ett talande exempel är att statliga Svenska Spel, den största aktören på marknaden, inte bara profiterar på svenska travtävlingar utan att betala någon ersättning. Sedan hösten 2020 erbjuder bolaget dessutom spel på franska trav- och galopptävlingar. Spelformen Quinté + som Svenska Spel kallar High Five lockar dagligen med spelpotter som ofta

överträffar ATG:s och där en andel av det svenska spelet betalas som ersättning till fransk kapplöpningssport.

Dessutom är det felaktigt att isolera hästspel i diskussionen om monopolsituation. Spelare håller sig väldigt sällan enbart till en spelform som till exempel hästspel, utan de spelar även på sportspel, casino, lotterier etc. Det finns en lång rad andra etablerade poolspel på licensmarknaden som direkt konkurrerar med ATG:s varumärken.

3.2 Finansieringen av allmänna ändamål inom hästnäringen

Hästsportens Nationella Stiftelse (HNS) är idag finansierad (55 mkr) genom trav- och galoppsportens avtal med staten. Där ingår ett betydande ansvar för utbildning och de tre riksänläggningarna Wången, Strömsholm och Flyinge. Det finns inget utrymme att inom spellagstiftningen påföra trav- och galoppsporten krav att ekonomiskt stödja annan hästsport, men i väntan på utredarens förslag har ST och SG temporärt tagit på sig ansvaret att fortsatt finansiera HNS. ST och SG vill tydligt markera att nuvarande avtal med staten är att betrakta som ett övergångsavtal som måste ersättas med en långsiktig lösning.

ST och SG anser att HNS är mycket betydelsefull för hela hästnäringen och i en licensmarknad som stärker trav- och galoppsportens förutsättningar ställer vi oss positiva till en fortsatt långsiktig finansiering. Enligt vårt förslag ska den knytas till marknadsavgift genom att en viss andel tas från det samlade spelet på hästar. Nuvarande avtalslösning är osäker och kan sägas upp varje år. Staten har här ett stort ansvar att vidareutveckla och förtydliga en ny avtalskonstruktion.

ST och SG anser att det ingick i utredarens uppdrag om hästnäringens finansiering att ta fram ett långsiktigt förslag om HNS finansiering. En fråga som liksom marknadsavgiften tidigare utredning anmälde svårigheter och tidsbrist inför. Det är anmärkningsvärt att utredaren inte presenterar något förslag för HNS. Att endast föreslå en översyn innebär att frågan fortsatt saknar lösning. ST och SG instämmer i övrigt i hästnäringens gemensamma remissyttrande som lämnats av HNS.

Med vänlig hälsning

Marjaana Alaviuhkola
ordförande Svensk Travsport

Anders Lilius
ordförande Svensk Galopp